

Allsherjar- og menntamálanefnd

Alþingis

Akureyri 15.12.2023

**Umsögn: 511. mál [aðgerðaáætlun í málefnum
íslenskrar tungu 2023–2026.](#)**

Þúsundir innflytjenda sækja á hverju ári þjónustu hjá símenntunarmiðstöðvum innan Símenntar en þær eru ellefu talsins og starfa á landsvísu. Þær starfa eftir samningi við félags- og vinnumarkaðsráðuneytið, eru viðurkenndir fræðsluaðilar samkvæmt Menntamálastofnun og starfa samkvæmt lögum nr.27/2010 um framhaldsfræðslu [27/2010: Lög um framhaldsfræðslu | Lög | Alþingi \(althingi.is\)](#). Hjá símenntunarmiðstöðvunum liggur dýrmæt þekking og reynsla af kennslu og ráðgjöf fyrir innflytjendur, sem og þátttöku í ýmsum þróunarverkefnum sem varða aðlögun og færni innflytjenda. Símenntunarmiðstöðvarnar sjá um mat á raunfærni einstaklinga til styttingar á námi eða ýmis konar starfsréttinda. Síðast en ekki síst sjá símenntunarmiðstöðvarnar um íslenskukennslu fyrir innflytjendur og ýmiss konar samfélagsfræðslu, oft í samstarfi við vinnumarkaðinn. Auk samfélagsfræðslu fyrir flóttafólk (Landnemann) fyrir Vinnumálastofnun. Ljóst er að símenntunarmiðstöðvarnar veita náms- og starfsráðgjöf, hópráðgjöf, rafræna ráðgjöf og ráðgjöf með túlkajónustu alla daga. Um allt land er þétt net ráðgjafa með mikla reynslu af þörfum markhópsins sem hægt er virkja enn betur og fjárfesta í. Nálægð þessa nets er mikil við markhóp, vinnumarkaðinn og þau úrræði sem eru í boði eða þörf á. Eftirfarandi eru ábendingar Símenntar hvað varðar íslenskukennslu fyrir útlendinga:

1. Miðlæg ráðgjöf og þróun málaflokksins. Til að tryggja mikilvæga þróun fagsins væri æskilegt að kennarar og símenntunarmiðstöðvar geti leitað sér faglegrar ráðgjafar, t.d. hvað varðar þróun í málaflokki, kennslufni, kennsluaðferðir, gagnabanka, hvernig á að koma til móts við fjölbreyttan nemendahóp, ólæsa nemendur o.s.frv.
2. Fagnámskeið fyrir kennara á námskeiðum í íslensku fyrir útlendinga. Þeir sem kenna t.d. hjá símenntunarmiðstöðvum þurfi að sitja fagnámskeið svipað og þeir sem vilja kenna Samfélagsfræðslu fyrir flóttafólk (Landnemann). Þar væri farið yfir gæðaviðmið við kennslu íslensku fyrir útlendinga, kennslufræði fullorðinna, kennslu ólíkra nemendahópa á mismunandi getustigi, menningarnæmi, kennslufni og fjölbreyttar aðferðir við kennslu í samræmi við hæfniramma um kennslu íslensku fyrir útlendinga.
3. Stefna um skilgreinda hæfni aðfluttra í íslensku og kostnaðarþátttöku hins opinbera. Nauðsynlegt er að kveða á um námskrá og rétt innflytjenda til íslenskukennslu í lögum til þess

Allsherjar- og menntamálanefnd

Alþingis

að gera hóp innflytjenda sýnilegan í menntakerfinu og tryggja rétt þeirra til íslenskukennslu. Námskrár í íslensku fyrir útlendinga eru frá 2008 og 2010. Þörf er á endurskoðun þeirra og jafnframt að huga að lagalegri stöðu þeirra. Íslenskukennsla útlendinga er hluti af vernd íslenskrar tungu og því mjög mikilvægt að metnaður sé lagður í að efla íslensku sem opinbert mál á Íslandi. Skilgreina þarf íslenskukennslu fyrir útlendinga í lögum um framhaldsfræðslu og hlutverk símenntunarmiðstöðva, sem og Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins í málaflöknum.

4. Skilgreina hæfniramma fyrir málaflökkinn. Mikilvægt er að skilgreina hæfni fyrir íslenskunám innflytjenda með sérstökum hæfniramma þess efnis. Með því má auka samræmi hjá fræðsluaðilum í framboði námskeiða og mat á árangri. Þá þykir nauðsynlegt að fræðsluaðilar skrái helstu upplýsingar um námsstöðu og námsárangur í samræmdan gagnagrunn til að auðvelda úrvinnslu, tölfraedi og mat á námi milli skóla. Einnig þurfa nemendur að geta nálgast námsferil sinn í gegnum island.is.

5. Samræmt stöðumat og hæfnimat. Æskilegt er að innflytjendur geti leitað til sérstakra þjónustumiðstöðva sem liðsinna þeim við að fá mat á raunfærni og/eða viðurkenningu á menntun sinni frá heimalandinu. Þar væru símenntunarmiðstöðvarnar heppilegur valkostur.

Símenntunarmiðstöðvarnar innan Símenntar sinna allar námskeiðahaldi í Íslensku sem öðru máli um land allt. Fjárveitingar taka mið af úthlutun Rannís til íslenskukennslu. Fjárskortur til námskeiðahalds og lítill fyrirsjáanleiki milli ára hefur verið hamlandi varðandi þennan málaflökk sem og sú kostnaðargreining sem liggur til hliðsjónar. Námskeiðin standa ekki undir sér og þarf nemendagjöld til að greiða upp kostnað við þau. Ljóst er að hér þarf að endurskoða málin og taka afstöðu til m.a. kostnaðarþátttöku einstaklinga. Þetta fyrirkomulag er hamlandi varðandi einstaklingsbundnar þarfir einstaklinga sem í gegnum kerfið koma þar sem taka þarf tillit til og greina hverjar þær eru m.t.t. málbakgrunns, aðstæðna ofl. Einstaklingar þurfa mismilangan tíma í kerfinu hvað varðar íslenskunám og samfélagsfræðslu. Sumir þurfa stuttan tíma aðrir lengri. Gera þarf áætlun fyrir hvern einstakling og meta hvað er líklegt, ekki gera ráð fyrir að allir þurfi það sama. Gæta verður að væntingastjórnun hvað þetta varðar um árangur. Einnig þarf að huga að því að einstaklingar eftir bakgrunn þurfa mun rýmri tíma í samfélagsfræðslu, huga þarf að misjafnri nálgun þar. Þessi áætlun þarf að innifela félagslegan stuðning og einnig sálrænan, aðgengi að ráðgjöf og upplýsingum, benda má á að á öllum

Allsherjar- og menntamálanefnd

Alþingis

símenntunarmiðstöðvum Símenntar starfa fagmenntaðir náms- og starfsráðgjafar sem eru vel í stakk búnir til að veita ráðgjöf og þjónustu til þessa hóps og eru að sinna þessu þegar að einhverju leyti.

Fara þarf í mikla endurskoðun varðandi mat á námi þessa hóps og varða honum skilvirkari leið inn á vinnumarkað og í frekara nám. Nýta þarf raunfærnimat með enn sterkari hætti og þá aðferðafræði, en gríðarlega mikil reynsla liggur innan framhaldsfræðslunnar og Símenntar hvað þetta varðar.

Símennt hvetur til samtals við framhaldsfræðsluna um hvaða leiðir eru til framþróunar, en ljóst er að hluti af verkefninu liggur innan stjórnsýslunnar t.d. rammi og fjármögnun.

Gæta þarf að hlutverkum innan kerfa. Framhaldsfræðslan er menntakerfi og sérhæfð í að sinna menntun, þjálfun, kennslufræði, fjölmenningu. Virkt samtal milli kerfa og skýrt hvað hver gerir er grundvallaratriði. Fjármagn kemur úr mörgum áttum, Rannís(Ríkið), VMST, Sveitarfélög og starfsmenntasjóðir, fræðslusjóður. Símennt hefur í minnisblaði sem fylgir með bent á atriði sem þarf að breyta og efla varðandi íslenskukennslu og það er mikið rétt að stórefla þarf stafræna nálgun og vinnustaðanáms um allt land. Símenntunarmiðstöðvarnar eru að vinna að slíku og frekari þróun innan þess ramma sem okkur er gefinn. Benda má á ýmis framþróunarverkefni innan geirans, eitt slíkt er rafrænt hæfnimat sem hjálpar þátttakendum að staðsetja sig í tengslum við evrópska tungumálarammann.

Til að mæta þeim krefjandi verkefnum sem málaflokksins bíða þarf að búa til sterka faglega miðju fyrir málaflokkinn t.d. hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins þar sem unnið er að tengingu evrópska tungumálarammans við námskeið, framþróun kennslufræði, uppbyggingu og þróun verkfæra. Stórauka þarf fjármagn til málaflokksins. Teikna þarf upp miklu stærra kerfi í íslenskukennslu sem tekur mið af evrópska tungumálarammanum. Þetta er menntunarmál.

Víða er skortur á starfsfólki m.a. til kennslu og það þarf að verða breytt nálgun í kennaranámi og áframhaldandi frekari þróun t.d. í námi fullorðinna í HÍ, varðandi kennslufræði íslenskunáms og fjölmenningu. Byggja þarf upp hvata, áhuga og aðgengi.

Allsherjar- og menntamálanefnd

Alþingis

Huga þarf að hvatningu og fræðslu innan fyrirtækja og vinnumarkaðar. Íslenskunám þarf að vera í boði á vinnutíma og einnig markviss fræðsla til fyrirtækja um fjölmennningarlegt umhverfi og viðhorf.

Það sem snýr að fræðslu og þjálfun er menntamál og krefst þekkingar og innsæis. Gera þarf heildstæða áætlun fyrir einstaklinga sem innifelur félagslegan og sálrænan stuðning, aðgengi að ráðgjöf, raunfærnimat og íslenskunámi á breiðum grunni, staðbundið og stafrænt án kostnaðarþátttöku, aðgengi að vettvangi, námskeiðum, vinnustofum sem innifela upplýsingar um samfélag, menningu, vinnumarkað, möguleika. Vettvangur sem eflir og hvetur og styður við lýðræðisþátttöku og borgaravitund.

Bara það sem lýtur að menntun og fræðslu, þjálfun er risastórt verkefni og framhaldsfræðslan og símenntunarmiðstöðvarnar eru kjörin vettvangur til að fjárfesta í og nýta eftir 20-30 ára starf í menntun fullorðins fólk á öllum stigum lífsins.

Símennt bindur miklar vonir við stefnumörkun í málaflokknum. Það er von Símenntar að símenntunarmiðstöðvar fái víðtækara hlutverk við að mæta ákalli um aukinn stuðning til handa innflytjendum á Íslandi, ekki síst hvað íslenskukennslu varðar. Það felast fjölmörg tækifæri í því kerfi sem símenntunarmiðstöðvar innan Símenntar mynda. Kerfið hefur nýst vel og er notkun þess mikil. Brýnt er að nýta það betur og í fleiri áttir enda mikil samfélagsleg auðlind sem ákveðin sátt ríkir um. Það er því fagnaðarefni að ríkisstjórnin horfi til þessa í stjórnarsáttmála sínum.

F.H. Símenntar

Samtaka fræðslu- og símenntunarmiðstöðva

Valgeir B. Magnússon

Formaður Símenntar- Samtaka fræðslu og símenntunarmiðstöðva